

Asia: VN/22377/2023

## **Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

#### LAUSUNNON KESKEISET HUOMIOT

Esityksessä kiristetään yleiseen asumistukeen vaikuttavien tulojen vaikutusta, lasketaan tukiprosenttia ja luovutaan suojaosasta sekä heikennetään Helsingin kuntaryhmitystä ja lakkautetaan asumistuki omistusasuntoihin.

Into vastustaa yleiseen asumistukeen esitettäviä muutoksia. Kyse on leikkauksista, jotka lisäävät talousvaikeuksia, köyhyyttä ja syrjäytymisen riskejä. Into pitää esityksen kokonaisvaikutuksia merkittävänä heikennyksenä jo entisestään pienituloisten taloustilanteeseen ja asemaan. Esitys kasvattaa toimeentulotukimenoja ja heikentää työnteon kannusteita.

#### KORVAUSPROSENTIN LASKEMINEN 70 PROSENTTIIN

Kuten esityksessä todetaan, korvausprosentin laskeminen 80 prosentista 70 prosenttiin hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta pienentää asumistuen tasoa kaikilla asumistuen saajilla.

Into korostaa, että kyse on merkittävästä asumistuen määrän ja käytettävissä olevien tulojen pienentämisestä sekä siten haavoittuvassa asemassa olevien tilanteen heikentämisestä. Myös esityksessä tuodaan esille, että korvausprosentin muutoksella on suurimmat vaikutukset valtion

asumistukimenoihin. Into kuitenkin huomauttaa, että vaikka asumistukimenot pienenevät, toimeentulotukimenot kasvavat. Into vastustaa korvausprosentin laskemista.

## PERUSOMAVASTUUN KOROTTAMINEN 50 PROSENTTIIN

Esityksen mukaan perusomavastuu korotetaan 42 prosentista 50 prosenttiin. Tämä pienentää tuen tasoa niillä tuensaajilla, joilla tulot ylittävät perusomavastuun rajan. Esityksessä todetaan, vaikutus on sitä suurempi, mitä suuremmat tulot tuensaajalla on. Muutos myös pienentää tulo rajaa, jolla yleistä asumistukea saa, eli pudottaa osan tuensaajista kokonaan pois. Into huomauttaa, että asumistukea saavat ovat jo lähtökohtaisesti pienituloisia, vaikka heillä olisikin palkkatuloa. Asumistuen leikkaamisella on monen taloudelle kriittisiä seurauksia. Into vastustaa perusomavastuun korottamista.

Esityksen mukaan perusomavastuun kaavassa aikuisen kerrointa pienennetään 15 prosenttia ja lapsen kerrointa kasvatetaan 20 prosenttia. Kertoimien muuttamisen katsotaan lieventävän muiden ehdotettujen muutosten vaikutuksia asumistukea saaviin lapsiperheisiin. Into pitää hyvänä, että lapset huomioidaan kertoimen avulla paremmin, mutta vastustaa asumistuen tason yleistä heikentämistä. On myös huomattava, että kertoimiin tehtävistä muutoksista huolimatta lapsiperheidenkin asumistuki pienenee nykytasosta.

## ANSIOTULOVÄHENNYKSEN POISTO

Esityksen mukaan 300 euron ansiotulovähennys eli asumistuen ns. suojaosa poistetaan. Tämä pienentää tuen tasoa kaikilla tuensaajilla, joilla on tuloja perusomavastuun alarajan ylittävää määrää. Esityksessä todetaan, että muutoksen myötä tuki pienenee useimmilla tuloja saavilla tuensaajilla noin 100 euroa kuukaudessa ja pudottaa osan tuensaajista pois asumistuelta.

Into huomauttaa, että suojaosa kannustaa ottamaan vastaan lyhytaikaistakin työtä, esimerkiksi erilaisia keikkatöitä tai muuta määräaikaista osa-aikatyötä. On myös huomattava, ettei koko-aikatyö ole aina mahdollista yksilön työ- ja toimintakykyyn liittyvien tekijöiden vuoksi. Suojaosan poisto heikentäisi entisestään etenkin nuorten ja osatyökykyisten työllistymismahdollisuuksia ja hidastaisi työmarkkinoille siirtymistä. Into katsoo, että suojaosan poistamisella on työllisyyttä heikentävä vaikutus. Osa-keikka- ja osa-aikatyötä tekevistä jäisi kokonaan työttömiksi. Into katsoo, että työllisyyttä edistetään nimenomaan etuuksien ja tulojen yhteensovittamista joustavoittamalla ja nopeuttamalla. Ansiotulovähennys on tarkoituksenmukainen kannustin työn vastaanottamisessa ja lisää mahdollisuuksia työllistyä koko-aikaisesti. Into vastustaa ansiotulovähennyksen poistoa.

## HELSINGIN YHDISTÄMINEN KUNTARYHMÄÄN 2

Esityksen mukaan Helsinki yhdistetään kuntaryhmään 2, mikä laskee asumistuen hyväksyttävät asumismenot Helsingissä muun pääkaupunkiseudun tasolle. Esityksessä tuodaan esille, että lähes kaikki Helsingissä yleistä asumistukea saavat ylittävät nykyiset enimmäisasumismenot, ja näin ollen muutos vaikuttaa lähes kaikkiin helsinkiläisiin asumistuen saajiin.

Into huomauttaa, ettei muutoksella saada aikaan valtiontalouden kannalta merkittäviä säästöjä, mutta asumistukea saavien helsinkiläisten tilannetta se kuitenkin heikentää. Lisäksi helsinkiläisiin asumistuensaajiin kohdistuu muita asumistuen heikennyksiä, joiden yhteisvaikutukset voivat olla kriittisiä. On myös huomattava, että leikkaus kasvattaa osaltaan toimeentulotuen tarvetta. Into ei pidä Helsingin yhdistämistä kuntaryhmään 2 tarkoituksenmukaisena.

## OMISTUSASUNTOJEN ASUMISTUEN LAKKAUTTAMINEN

Esityksen mukaan omistusasuntojen asumistuki lakkautetaan. Esityksessä tuodaan esille, että asumistuen saajista 3,9 prosenttia on asunut omistusasunnossa. Into katsoo, että määrä on verraten pieni, ja muutoksen tuottama säästö valtiolle ei ole merkittävä. Esityksessä todetaan, että yksinhuoltajien osuus omistusasuntoon asumistukea saaneista on varsin korkea, yli neljännes. Into huomauttaa, että asunnon myyminen voi olla erityisesti pienillä paikkakunnilla vaikeaa. Se ei myöskään ole tarkoituksenmukaista, etenkin, jos tarve asumistuella on lyhytaikaista. Muutos voi siten tuottaa haasteellisia tilanteita. Into ei pidä omistusasuntojen asumistuen lakkauttamista tarkoituksenmukaisena. Asumistukea tulisi olla mahdollista saada myös omistusasuntoon ainakin lyhytaikaisesti.

## ESITYKSEN VAIKUTUKSET JA KOKONAISVAIKUTUKSET

Esityksessä todetaan, että muutokset pienentävät asumistukea saavien kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja. Esityksen mukaan muutokset vaikuttavat ansiotulovähennyksen poistamisen ja perusomavastuun korotuksen myötä eniten työssäkäyviin ruokakuntiin, joista yli kolmasosan arvioidaan putoavan kokonaan pois yleiseltä asumistuella. Työttömistä asumistuella putoaisi esityksen arvion mukaan 8 prosenttia ja opiskelijoista 6,5 prosenttia. Perhetyypeistä muutokset vaikuttaisivat esityksen mukaan ruokakunnittain tarkasteltuna eniten kahden vanhemman lapsiperheisiin, joista yli 23 prosenttia putoaisiin tuelta kokonaan ja yksinhuoltajista 15 prosenttia.

Into pitää esityksen kokonaisvaikutuksia merkittävänä heikennyksenä jo entisestään pienituloisten taloustilanteeseen, elintasoon ja asemaan. Esitetyt muutokset lisäävät talousvaikeuksia, köyhyyttä ja syrjäytymisen riskejä. Into ei kannata esitettyjä asumistuen leikkauksia ja asumistukea saavien käytettävissä olevien tulojen pienentämistä.

Kuten esityksessä todetaan, yleisen asumistuen pieneneminen lisää toimeentulotuen tarvetta. Kelan arvion mukaan toimeentulotuen saajien määrä lisääntyy muutoksen myötä jopa noin 15 000 kotitaloudella. Into pitää tätä huomattavan kielteisenä seurauksena.

Esityksen mukaan toimeentulotukea jo saavien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot eivät käytännössä muutu, koska asumistuen pieneneminen lisää kotitalouden saamaa toimeentulotukea. Into huomauttaa, että toimeentulotuki tuottaa kannustinloukkuja. Tavoitteena tulee olla toimeentulotukea saavien määrän vähentäminen ja toteutettavien politiikkatoimien on myös käytännön seurauksiltaan tuettava tätä tavoitetta.

Esityksessä todetaan, että muutosten vaikutukset kohdistuvat sekä saajamäärien että tuen tason muutosten osalta muita ryhmiä voimakkaammin työssäkäyviin ja yksinhuoltajiin sekä naisiin. Into katsoo, ettei tämä ei ole tarkoituksenmukaista. Into myös näkee, ettei työn vastaanottamisen vaikeuttaminen ja kannustavuuden heikentäminen ole hallitusohjelman mukaista.

Esityksessä tuodaan esille, että ehdotetuilla muutoksilla on laajempia yhteisvaikutuksia myös muiden hallituksen esittämien sosiaaliturvamuutosten kanssa. STM valmistelee syksyllä 2023 valmisteltavista sosiaaliturvamuutoksista muistion, jossa kuvataan kaikkien muutosten yhteisvaikutuksia kotitalouksiin. Into korostaa, että nämä tiedot olisi tullut olla käytössä jo asumistukea koskevien muutosten valmistelussa ja lausuntokierroksella. Into pitää esityksen vaikutusarviointia puutteellisena. Myöhemmin tuotettavat vaikutusarviointit eivät tue laadukasta lainsäätämispöytäkirjaa.

## MUITA HUOMIOITA

Esityksellä tavoitellaan kustannussäästöjä ja julkisen talouden vahvistumista. Esitys kytkeytyy hallitusohjelman tavoitteeseen työhön kannustavammasta sosiaaliturvasta. Into huomauttaa, ettei asumistuesta leikkaaminen ole kustannustehokasta, sillä siitä seuraa toimeentulotukimenojen kasvua. Toimeentulotuki puolestaan sisältää kannustusloukkuja eikä sen lisääminen tue työllistymistä ja kannustavamman sosiaaliturvan tavoitetta, päinvastoin. Into kritisoi myös sitä, että säästötoimet ja leikkaukset kohdennetaan jo ennestään pienituloisiin ja heikossa asemassa oleviin. On myös huomattava, että hallituksen kaavailemat muutokset työttömyysturvan leikkaamisesta indeksijäädytyksiin kumuloituvat jo ennestään heikossa asemassa oleville henkilöille.

Asumistuen leikkaukset tulevat lisäämään taloudellisia haasteita, velkaantumista, asumisen ongelmia ja vuokravelkahäätöjä. Tämä kasvattaa tarvetta sosiaalityölle ja asumisen tukipalveluille, kuten asumisneuvonnalle sekä velkaneuvonnalle. Into katsoo, että asumistuen leikkaamista

kustannustehokkaampaa on panostaa tarvelähtöiseen työllisyyspolitiikkaan sekä varmistaa riittävä palkkataso ja kohtuuhintaisten asuntojen saatavuus.

SOSTEn julkaisemien laskelmien perusteella sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten ja indeksijäädytysten kumuloituvat vaikutukset ovat suuria ja tulevat lisäämään köyhyyttä. Laskelmien mukaan pienituloisten määrä tulee lisääntymään ensi vuonna 40 000 henkilöllä, joista 12 700 on lapsia, ja lisäksi toimeentulotuen saajien määrä lisääntyy noin 47 000 henkilöllä. Into korostaa, ettei tämä ole oikea kehityssuunta. Lapsiperheköyhyyden kielteiset vaikutukset hyvinvointiin ovat kauaskantoisia. Ne lisäävät tarvetta erilaisille palveluille myöhemmin, kun nuoret saapuvat aikuisuuden kynnykselle.

Into huomauttaa että, että parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean työ on kesken, ja toimikausi kestää vuoteen 2027 saakka. Sosiaaliturvaan tehtävien muutosten tulisi perustua sosiaaliturvakomitean työlle. Nyt tätä yhteyttä ei ole.

Lisäksi Into kiinnittää huomiota siihen, että lausuntokierrokselle on annettu aikaa alle kaksi viikkoa tavanomaisen kuuden viikon sijaan. Lyhyempää lausuntoaikaa perustellaan budjettilakien aikataululla. Into ei pidä tätä riittävänä perusteena. Into huomauttaa, ettei tämä ole hyvän hallintotavan mukaista ja edistä laadukasta lainsäätämisprosessia. Into ei myöskään pidä lain nopeaa voimaantuloaikataulua tarkoituksenmukaisena.

Pietikäinen Reetta

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta